

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833 – 1842 metais:
organizacija ir veikla*

1997

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

Skiriu Mamai

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

14

*Vytautas Jogėla.
Vilniaus Romos katalikų
dvasinė akademija
1833–1842 metais:
organizacija ir veikla*

VILNIUS

Eugrimas

1997

UDK 947.45

Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas

Česlovas Laurinavičius

Raimundas Lopata

Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)

Vladas Sirutavičius

Darius Staliūnas

Giedrius Subačius

Antanas Tyla

*Autorius dėkoja Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo ministerijai,
Lietuvių katalikų mokslo akademijai,
Lietuvos istorijos institutui,
prelato Juozo Prunskio fondui,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo*

© Vytautas Jogėla, 1997

© Lietuvos istorijos institutas, 1997

© Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, 1997

ISSN 1392-0391

ISBN 9986-752-23-X

TURINYS

PRATARMĖ	8
ĮVADAS	10
Istoriografija	11
Šaltiniai	13
Atsiminimai	14
Archyvai	15
RUSIJOS VALDŽIA IR KATALIKAI XVIII AMŽIAUS PABAIGOJE -- XIX AMŽIAUS PRADŽIOJE	17
Rusijos aristokratija ir katalikybė	17
Valdžios siekiai	19
Katalikų Bažnyčios valdymas	21
Katalikų apibūdinimas	24
AKADEMIJOS ĮSTEIGIMAS	26
Universiteto uždarymas	26
Akademijos pradžia	33
Dėstytojų parinkimas ir mokslo disciplinos	43
Mokslo vardų ir laipsnių suteikimas	53
Patalpos	54
Pirmieji mokslo metai	57
AKADEMIJOS PERSONALO KAITA	61
Rektoriai	62
Profesoriai	66
Adjunktai	69
Kalbų dėstytojai	74
Inspektoriai ir jų padėjėjai	76
Dvasios tėvai, arba kapelionai	78

AKADEMIJOS ALUMNAI IR JŲ STUDIJOS	80
Įstojimas	81
Akademijos klierikų gyvenimo sąlygos	84
Studijos	91
Klierikų kilmė	93
Tautinis klausimas	96
MOKYMAS IR MOKSLAS	100
Mokymas ir jo programos	100
Šventojo Rašto katedra	102
Dogminė, moralinė ir pastoralinė teologija	105
Bažnyčios istorija ir kanonų teisė	106
Homiletika	109
Logika ir moralės filosofija	110
Lenkų literatūros istorija	111
Visuotinė ir Rusijos istorija	112
Rusų literatūra ir kalba	115
Lotynų literatūra ir graikų kalba	116
Hebrajų kalba	117
Prancūzų kalba	117
Vokiečių kalba	118
MOKSLINIAI DARBAI	119
Dėstytojų moksliniai darbai	121
Vadovėlių rengimas	123
Pamokslų rinkinių rengimas	124
Straipsniai	125
Mokslo laipsnių suteikimas	126
Daktaro laipsnio suteikimas	129
AKADEMIJOS REFORMOS	134
Akademija ir seminarijų reformos	134
Akademijos iškėlimas į Peterburgą	140
Sudie, Tėvyne	144

IŠVADOS	148
PRIEDAI	150
Akademijos klierikų sąrašas	150
Akademijos personalo sąrašas	176
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	180
Naudoti archyvų ir bibliotekų rankraščių fondai	180
Skelbti šaltiniai	182
Literatūros sąrašas	183
TRUMPINIAI	190
SUMMARY	191
STRESZCZENIE	205
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	219
VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	230

Inspektorius padėjėjais buvo patvirtinti Akademijos absolventai Anupras Bujka (Bujko) ir Bonifacas Lukaševičius (Łukaszewicz). Teologijos kandidatas A. Bujka 1838 m. labai gerai baigė mokslus. Prieš tai mokėsi Širovicko apskrities mokykloje, Slucko gimnazijoje ir Vilniaus seminarijoje. 29 metų bajoras B. Lukaševičius 1822-1828 m. mokėsi Dotnuvos apskrities mokykloje, vėliau – Kražių gimnazijoje. Nuo 1836 m. – Šv. Jono bažnyčios mansionarijus⁵⁴. Vyskupas A. Klungevičius B. Lukaševičių Kolegijai apibūdino kaip gerą Akademijos auklėtinį, tačiau duomenų apie jo mokslą nėra. Galbūt jis buvo laisvasis klausytojas. Praėjus dvejiems metams, t.y. 1841-aisiais, konferencija jam suteikė teologijos magistro laipsnį.

Abu padėjėjai buvo jauni, ir atrodė, kad jiems nebus sunku auklėti būsimočius kunigus, tačiau konfliktų tarp klierikų ir cenzorių kildavo dažnai. Ypač nepatenkinti alumnai buvo A. Bujka. Nepaisant visų nesutarimų ir sunkumų, abu cenzoriai išbuvo Akademijoje iki pat jos iškėlimo, o B. Lukaševičius išvyko į Peterburgą ir ten dirbo inspektorius padėjėju.

Dvasios tėvai, arba kapelionai. Akademijos kapelionas – klierikų dvasios tėvas artimiausiai bendraudavo su būsimaisiais kunigais. Nuo jo gebėjimų ir įtaigumo priklausė jaunųjų alumnų dvasios būseną ir požiūris į savo misiją, kurią turėdavo atlikti baigę Akademiją. Kapelionas vadovavo praktiniam tikėjimo mokymui, kartu su kitais kunigais klausydavo klierikų išpažinčių, laikydavo šv. Mišias ir mokydavo to klierikus. Kasdienės pamaldos vykdavo augustinų bažnytėlėje, o šventadieniais – Šv. Jono bažnyčioje.

Dvasios tėvas parinkdavo knygas meditacijoms, dalyvaudavo rytinėse ir vakarinėse klierikų maldose, taip pat skaitydavo maldas, padedamas inspektorių ir cenzorių (prižiūrėtojų), vadovaudavo rekolekcijoms, kurios prasidėdavo šeštadienį prieš Verbų sekmadienį ir trukdavo iki Didžiojo ketvirtadienio.

Atvykę į Akademiją, klierikai su dvasios tėvu pirmą kartą susitikdavo per mažąsias rekolekcijas. Kasmet po vasaros atostogų grįžę alumnai turėdavo dvasiškai susikaupti. Mažosios rekolekcijos trukdavo tris dienas. Kapelionas skaitydavo *resolutions casuum*⁵⁵. Jis taip pat privalėdavo padėti inspektoriui. Valgydavo visada kartu su klierikais.

⁵⁴ 1845 m. formuliarinis tarnybos sąrašas, RVIA, f. 822, ap. 11, b. 444, l. 67.

⁵⁵ 1839 m. gegužės 30 d. instrukcija kapelionui. PCVIA, f. 46, ap. 1, b. 410, l. 60 – 61.

Pirmasis dvasios tėvas buvo trinitorių ordino vienuolis R. Kačanovskis. Jis Antakalnio vienuolyne ordino auklėtiniams dėstė lotynų kalbą⁵⁶. 1838 m. pabaigoje R. Kačanovskis paliko Akademią ir grįžo į savo vienuolyną.

Pasitaręs su vyskupu, rektorius 1839 m. balandžio 18 d. dvasios tėvu paskyrė Vilniaus seminarijos lotynų kalbos dėstytoją, teologijos magistrą pijorą L. Lunkevičių. Vyskupui šis jaunas vienuolis imponavo polinkiu į mokslą ir geru charakteriu. Jis buvo trisdešimtmetis bajoras. 1826 m. baigė Ščiučino pijorų mokyklą, vėliau mokėsi Mogiliovo ir Dambrovičių seminarijose, o 1832-1833 m. – Vilniaus vyriausiojoje dvasinėje seminarijoje⁵⁷. Iki 1837 m. mokytojavo įvairiose pijorų mokyklose, kuriose dėstė filologijos ir tiksluosius mokslus. Taigi klierikai sulaukė jauno kapeliono. Jis bendravo su alumnais ir juos auklėjo iki pat 1842 m. rudens.

Visą dešimtmetį Akademijoje gana dažnai keitėsi dėstytojai ir profesoriai, tačiau šios aukštosios mokyklos vadovybė sugebėdavo parinkti žmones, kurie savo darbais sėkmingai tęsė universitetinę tradiciją ir palaikė tą mokslo ir mokymo lygį, kuris atitiko laiko ir krašto poreikius.

⁵⁶ 1835 m. formuliarinis tarnybos sąrašas, RVIA, f. 826, ap. 1, b. 2, l. 325 – 326.

⁵⁷ 1842 m. formuliarinis tarnybos sąrašas. PCVIA, f. 46, ap. 1, b. 420, l. 55 – 56.